

Jaarrekening 2017

Stichting De Opbouw c.a.

INHOUDSOPGAVE		Pagina
1	Jaarrekening 2017	
1.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2017	4
1.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2017	5
1.3	Geconsolideerde kasstroomoverzicht over 2017	6
1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	7
1.5	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017	17
1.6	Geconsolideerd overzicht langlopende schulden ultimo 2017	30
1.7	Gesegmenteerde resultatenrekening over 2017	31
1.8	Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2017	35
1.9	Enkelvoudige balans per 31 december 2017	43
1.10	Enkelvoudige resultatenrekening over 2017	44
1.11	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017	45
1.12	Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2017	51
2	Overige gegevens	
2.1	Statutaire regeling resultaatbestemming	55
2.2	Controleverklaring	56

1 JAARREKENING

1 JAARREKENING

1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017
(na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-17 €	31-dec-16 €
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	185.878	180.253
Financiële vaste activa	2	135	182
Totaal vaste activa		<u>186.013</u>	<u>180.434</u>
Vlottende activa			
Voorraden	3	2.213	61
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	411	525
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	5	2.086	2.595
Debiteuren en overige vorderingen	6	13.376	15.525
Liquide middelen	7	16.471	27.505
Totaal vlottende activa		<u>34.556</u>	<u>46.210</u>
Totaal activa		<u><u>220.569</u></u>	<u><u>226.645</u></u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal		202	202
Bestemmingsfondsen		36.836	30.415
Bestemmingsreserves		30.173	27.593
Algemene en overige reserves		9.124	9.412
Totaal eigen vermogen	8	<u>76.335</u>	<u>67.622</u>
Vorzieningen	9	7.116	10.525
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)			
- Leningen	10	82.187	87.977
- Investeringsubsidies	11	2.455	2.600
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringoverschot	5	242	448
Overige kortlopende schulden	12	52.234	57.473
Totaal passiva		<u><u>220.569</u></u>	<u><u>226.645</u></u>

1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

	<u>Ref.</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
		€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	14	250.977	237.851
Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdzorg)	15	1.556	2.634
Overige bedrijfsopbrengsten	16	8.172	12.203
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>260.705</u>	<u>252.688</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	17	182.282	182.623
Afschrijvingen op materiële vaste activa	18	12.833	13.097
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	19	1.000	-250
Overige bedrijfskosten	20	53.238	52.319
Som der bedrijfslasten		<u>249.352</u>	<u>247.788</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		11.352	4.900
Financiële baten en lasten	21	-2.643	-2.915
RESULTAAT BOEKJAAR		<u><u>8.710</u></u>	<u><u>1.985</u></u>

1.3 GECONSOLIDEERDE KASSTROOMOVERZICHT

	Ref.	2017		2016	
		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Bedrijfsresultaat			11.352		4.900
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	18 & 19	12.833		13.097	
- mutaties voorzieningen	9	-3.409		2.882	
- impairment of andere incidentele afschrijvingen		1.000		-250	
- mutaties egalisatierekening subsidies	11	-145		-145	
			10.278		15.584
Mutaties in het werkkapitaal:					
- voorraden	3	-2.152		-33	
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	115		-266	
- Debiteuren en overige vorderingen	6	2.148		1.484	
- vorderingen uhv financieringstekort	5	509		-923	
- schulden uhv financieringoverschot		-206		-1.002	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	12	-4.002		-5.407	
- kortlopende bankkrediet		-1.464		-135	
- aflossingsverplichtingen	12	230		459	
			-4.822		-5.822
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			16.809		14.662
Ontvangen interest	21	0		98	
Betaalde interest	21	-2.643		-3.013	
			-2.643		-2.915
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			14.167		11.747
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings materiële vaste activa	1	-21.452		-16.814	
Desinvesteringen materiële vaste activa	1	2.516		3.331	
Terugname geheel afgeschreven activa		-78		0	
Bijzondere waardevermindering	1	0		1.164	
Desinvesteringen overige financiële vaste activa	2	-398		40	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-19.411		-12.279
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen o/g	10	0		10.000	
Aflossing langlopende schulden o/g	10	-5.789		-7.826	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-5.789		2.174
Mutatie geldmiddelen			<u>-11.034</u>		<u>1.642</u>

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

1. Algemeen

Groepsverhoudingen

Stichting De Opbouw staat aan het hoofd van een groep. De jaarrekeningen van de onder de paragraaf Consolidatie vermelde groepsonderdelen zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Stichting De Opbouw c.a. te Utrecht. Waar in het vervolg De Opbouw wordt gezegd, wordt Stichting De Opbouw c.a., dus de volledige groep, bedoeld.

KvK-nummer: 41177808

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi (RvW). Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie. De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening van De Opbouw is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Dit is onder andere gebaseerd op de meerjarenraming, welke jaarlijks herzien wordt. Hierin is uitdrukking gegeven aan de plannen die vanuit de strategische agenda worden geformuleerd. Hieruit is geconcludeerd, dat De Opbouw door haar diversiteit in staat is om de veranderingen in het zorglandschap van de komende jaren op te vangen, mede door de goede liquiditeitspositie ultimo 2017.

Waarderingsgrondslagen enkelvoudige balans en resultatenrekening

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn voor de enkelvoudige cijfers gelijk aan de geconsolideerde grondslagen

Consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de entiteiten en haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend, dan wel waarover de centrale leiding gevoerd wordt. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de instelling een meerderheidsbelang heeft, of waarop op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Bij de bepaling of beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend worden financiële instrumenten, die potentiële stemrechten bevatten en direct kunnen worden uitgeoefend, betrokken. Participaties die zijn verworven uitsluitend met het doel om ze binnen afzienbare termijn weer te vervreemden, worden niet geconsolideerd.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd, evenals de binnen de groep gemaakte resultaten. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd. Tevens zijn de resultaten op onderlinge transacties tussen groepsmaatschappijen geëlimineerd voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd en er geen sprake is van een bijzondere waardevermindering. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden opgesteld volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de groep

In de geconsolideerde jaarrekening zijn naast Stichting De Opbouw de stichtingen die tot de groep behoren opgenomen. Dit betreffen de volgende stichtingen, allen gevestigd te Utrecht:

Stichting Lyvore, Prinsenstichting, Stichting De Bilthuysen, Interkerkelijke Stichting Zorgvoorzieningen De Brug, Stichting De Wiltzangk, Stichting Lijn5 en Stichting Zideris

Op grond van artikel 7, lid 5 van de Regeling verslaggeving WTZi zijn de volgende stichtingen buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Opbouwfonds voor Bijzondere Voorzieningen te Utrecht.
- Stichting Steun De Opbouw te Utrecht.

2. Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar De Opbouw zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de resultatenrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen historische kosten. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden regelmatig beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De schattingen hebben met name betrekking op de volgende posten: gebruiksduur vaste activa, waardering van activa, voorzieningen en overlopende passiva.

Materiële vaste activa

De bedrijfsgebouwen en -terreinen, machines en installaties, andere vaste bedrijfsmiddelen, materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen hun kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik. De kostprijs van de activa die door de stichting in eigen beheer zijn vervaardigd, bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de vervaardiging. Verder omvat de vervaardigingsprijs een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente op schulden over het tijdvak dat kan worden toegerekend aan de vervaardiging van de activa.

De materiële vaste activa waarvan De Opbouw, krachtens een financiële leaseovereenkomst, de economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortvloeiende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële leaseovereenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte gebruiksduur, rekening houdend met restwaarde. Op grond, materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering. De afschrijvingspercentages die gehanteerd worden, staan gegeven in het overzicht van de materiële vaste activa in de bijlage.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Voor materiële vaste activa en deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroomgenererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingverlies van een kasstroom-genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroomgenererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief (of kasstroomgenererende eenheid) geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroomgenererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief (of kasstroomgenererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Met een kasstroomgenererende eenheid wordt binnen De Opbouw een werkmaatschappij bedoeld. Uitzondering hierop wordt gevormd door Lijn5, waar de regionale verschillen noodzaken tot het bepalen op het niveau van individuele locaties. De indicaties voor een bijzondere waardevermindering worden dan ook op het niveau van de gehele werkmaatschappij beoordeeld, tenzij rond een locatie zelf aanwijzingen zijn voor gewijzigd gebruik in de toekomst. De Opbouw hanteert een disconteringsvoet van 5,0% (2016: 5,0%). Daarin zijn externe financieringskosten en interne rendementseisen en risico's verwerkt. Voor de inflatie wordt uitgegaan van het streefniveau van de Europese Bank ad 2%.

Ontvangen subsidies op activa

Investeringsubsidies worden verantwoord als vooruitontvangen bedragen onder de overlopende passiva en worden jaarlijks op systematische wijze ten gunste van het bedrijfsresultaat gebracht.

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen. Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Financiële vaste activa

Een financieel actief wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betalingen door een debiteur, herstructurering van een aan de stichting toekomend bedrag onder voorwaarden die de stichting anders niet zou hebben overwogen, aanwijzingen dat een debiteur of emittent failliet zal gaan, en het verdwijnen van een actieve markt voor een bepaald effect.

Aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen van vorderingen die door de stichting worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs worden zowel op het niveau van specifieke activa als op collectief niveau in aanmerking genomen. Van afzonderlijk belangrijke vorderingen wordt beoordeeld of deze individueel onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering. Van afzonderlijk belangrijke vorderingen die niet individueel onderhevig zijn gebleken aan bijzondere waardevermindering en van afzonderlijk niet belangrijke vorderingen wordt collectief beoordeeld of deze onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering, dit door samenvoeging van vorderingen met vergelijkbare risicokenmerken.

Bij de beoordeling van de collectieve waardevermindering gebruikt de stichting historische trends met betrekking tot de waarschijnlijkheid van het niet nakomen van betalingsverplichtingen, het tijdsbestek waarbinnen incassering plaatsvindt en de hoogte van gemaakte verliezen. De uitkomsten worden bijgesteld als stichtingsbestuur van oordeel is dat de huidige economische en kredietomstandigheden zodanig zijn dat het waarschijnlijk is dat de daadwerkelijke verliezen hoger dan wel lager zullen zijn dan historische trends suggereren.

Een bijzonder waardeverminderverslies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gedisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief.

Verliezen worden opgenomen in de resultatenrekening. Rente op het aan een bijzondere waardevermindering onderhevige actief blijft verantwoord worden via oprenting van het actief met de oorspronkelijke effectieve rente van het actief.

Als in een latere periode de waarde van het actief, onderhevig aan een bijzondere waardevermindering, stijgt en het herstel objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die plaatsvond na de opname van het bijzondere waardeverminderverslies, wordt het bedrag uit hoofde van het herstel (tot maximaal de oorspronkelijke kostprijs) opgenomen in de resultatenrekening.'

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Indien waardering tegen nettovermogenswaarde niet kan plaatsvinden doordat de hiervoor benodigde informatie niet kan worden verkregen, wordt de deelneming gewaardeerd volgens het zichtbaar eigen vermogen.

Bij de bepaling van de nettovermogenswaarde worden de waarderingsgrondslagen van de stichting gehanteerd.

Indien de deelnemende rechtspersoon een actief of een passief overdraagt aan een deelneming die volgens op de vermogensmutatiemethode wordt gewaardeerd, wordt de winst of het verlies voortvloeiend uit deze overdracht naar rato van het relatieve belang dat derden hebben in de deelnemingen verwerkt (proportionele resultaatsbepaling). Een verlies dat voortvloeit uit de overdracht van vlottende activa of een bijzondere waardevermindering van vaste activa wordt wel volledig verwerkt. Resultaten op transacties waarbij overdracht van activa en passiva tussen de stichting en haar deelnemingen en tussen deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, worden geëlimineerd voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare vaste activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Mutaties in Werkkapitaal

Vorraden

Vorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs zijnde de verkrijgingsprijs vermeerderd met overige kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen, onder aftrek van een voorziening voor incurantheid. De voorziening is bepaald op basis van de omloopsnelheid van de voorraden.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In deze jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: overige vorderingen, overige financiële verplichtingen en derivaten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekke leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide instrumenten (derivaten). Deze worden door De Opbouw gescheiden van het basiscontract en apart verantwoord indien de economische kenmerken en risico's van het basiscontract en het daarin besloten derivaat niet nauw verwant zijn of een apart instrument met dezelfde voorwaarden als het in het contract besloten derivaat aan de definitie van een derivaat zou voldoen en het gecombineerde instrument niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeverandering in de resultatenrekening. In 2017 zijn geen derivaten afgescheiden van het basiscontract.

In contracten besloten afgeleide instrumenten, die niet worden gescheiden van het basiscontract, omdat niet aan de hiervoor genoemde voorwaarden is voldaan, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd indien De Opbouw beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en De Opbouw het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen. Indien sprake is van een overdracht van een financieel actief, dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Afgeleide financiële instrumenten

Afgeleide financiële instrumenten worden na eerste opname gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde, tenzij hedge-accounting onder het kostprijs-hedgemodel wordt toegepast. Indien kostprijs-hedge-accounting wordt toegepast vindt, zolang het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van een toekomstige transactie die naar verwachting zal plaatsvinden, geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de resultatenrekening, wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument samenhangende verlies in de resultatenrekening verwerkt. Indien de afgedekte positie van een verwachte toekomstige transactie leidt tot de opname in de balans van een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting wordt de kostprijs van dit actief aangepast met de afdekkingsresultaten die nog niet in de resultatenrekening zijn verwerkt.

Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, dient de cumulatieve winst die of het cumulatieve verlies dat tot dat moment nog niet in de resultatenrekening was verwerkt, als overlopende post in de balans opgenomen te worden, totdat de afgedekte transacties plaatsvinden. Indien de transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de resultatenrekening. Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor hedge-accounting, maar het financiële instrument niet wordt verkocht, wordt ook de hedge-accounting beëindigd. De vervolgwwaardering van het financiële instrument is dan tegen kostprijs of lagere marktwaarde.

De Opbouw documenteert de hedgerelaties in generieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat er sprake is van een effectieve hedge, respectievelijk dat er geen sprake is van overhedges.

De Opbouw bepaalt op elke balansdatum de mate van ineffectiviteit van de combinatie van het afdekkingsinstrument en de afgedekte positie (de hedgerelatie). De mate van ineffectiviteit van de hedgerelatie wordt vastgesteld door het vergelijken van de kritische kenmerken van het afdekkingsinstrument en de afgedekte positie in de hedgerelatie. De Opbouw hanteert voor deze vergelijking de volgende kritische kenmerken:

- omvang;
- looptijd;
- afgedekt risico;
- wijze van afrekening van het afdekkingsinstrument en afgedekte positie.

Indien de kritische kenmerken, beoordeeld in de context van de hedgerelatie, aan elkaar gelijk zijn (geweest), is geen sprake (geweest) van ineffectiviteit.

Indien de kritische kenmerken, beoordeeld in de context van de hedgerelatie, niet aan elkaar gelijk zijn (geweest), is sprake (geweest) van ineffectiviteit. In dat geval wordt de mate van ineffectiviteit vastgesteld door de verandering in reële waarde van het afdekkingsinstrument te vergelijken met de verandering in reële waarde van de afgedekte positie. Indien sprake is van een cumulatief verlies op de hedgerelatie over de periode vanaf eerste verwerking van het afdekkingsinstrument tot aan balansdatum, wordt deze ineffectiviteit (het verlies) direct in de resultatenrekening verwerkt.

De Opbouw maakt gebruik van afgeleide financiële instrumenten, in de vorm van (forward starting) renteswaps. Het doel is om deze afgeleide financiële instrumenten in te zetten als hedge-instrumenten. De Opbouw hanteert met ingang van 2013 een systeem van kostprijs-hedge-accounting. In 2011 en 2012 was er sprake van een mismatch in looptijden van de afgedekte posities met de afgeleide financiële instrumenten. Hierdoor was kostprijs-hedge-accounting eerder niet toegestaan. Inmiddels zijn de rentelooptijden van de hedge-instrumenten afgestemd op de rentelooptijden van afgedekte posities. De afgeleide financiële instrumenten werden in de jaarrekening van 2011 en 2012 tegen marktwaarde gewaardeerd en de waardeverandering direct in het resultaat verwerkt. Per 30 april 2013 zijn onderliggende posities afgesloten en is de toen geldende marktwaarde vastgelegd. Dit bedrag wordt beschouwd als vooruitbetaalde rentelasten. Deze post valt gedurende de looptijd van de afgeleide financiële instrumenten vrij ten behoeve van het resultaat.

Vorderingen

Een vordering uit hoofde van financieringstekorten of een schuld uit hoofde van financieringsoverschotten is het aan het einde van het boekjaar bestaande verschil tussen het wettelijk budget voor aanvaardbare kosten en de ontvangen voorschotten en de in rekening gebrachte vergoedingen voor diensten en verrichtingen ter dekking van het wettelijk budget (artikel 6 Regeling verslaggeving WTZi).

De waardering van de vorderingen uit hoofde van financieringstekorten en schulden uit hoofde van financieringsoverschotten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Zodra een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het resultaat van onderhanden DBC-zorgproducten, worden de opbrengsten en kosten als opbrengsten en kosten in de resultatenrekening verwerkt naar rato van de verrichte prestaties per balansdatum. Onder opbrengsten wordt verstaan de, in het contract met de zorgverzekeraar overeengekomen, opbrengsten, indien en voor zover het waarschijnlijk, is dat de opbrengsten zullen worden gerealiseerd en betrouwbaar kunnen worden bepaald.

De mate, waarin prestaties van een DBC-contract zijn verricht, wordt bepaald aan de hand van de tot de balansdatum gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte totale kosten van het contract. Indien het resultaat van een onderhanden project niet betrouwbaar kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten slechts verwerkt tot het bedrag van de gemaakte kosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. Verwachte verliezen op contracten worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Het onderhandenwerk DBC's wordt gewaardeerd tegen de verwachte (gemiddelde)opbrengsttarief per dag en per uur voor alle op einde boekjaar onderhanden DBC's. Om de onzekerheid van de dekking van de marge/kostprijs af te dekken wordt een voorziening getroffen.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan een jaar. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Negatieve en positieve saldi bij dezelfde banken worden gesaldeerd als een overeenkomst tot saldocompensatie is afgesloten. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is, in overeenstemming met de voorgeschreven indeling in de RJ655, opgedeeld in kapitaal, bestemmingsreserves, bestemmingsfondsen en algemene reserves.

Onder de bestemmingsreserves worden alle reserves opgenomen, die door het bestuur zijn afgezonderd voor specifieke doelen. De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door De Raad van Bestuur bepaald. Dit betreft geen verplichting. De Raad van Bestuur van De Opbouw kan deze beperking zelf opheffen. De bestemmingsreserves zijn gevormd vanuit de bestemmingsfondsen en daarom wel onderhevig aan de daarvoor geldende beperking. Om die reden zijn de bestemmingsreserves als onderdeel van de bestemmingsfondsen gepresenteerd.

- *Bestemmingsreserve financiering onroerend goed*: Met financiers is afgesproken dat De Opbouw 25% van investeringen in onroerend goed zelf zal financieren. Bij de aanbesteding van bouwprojecten dient 25% van het budget te worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve financiering onroerend goed. De noodzakelijke dotatie aan deze bestemmingsreserve komt ten laste van de RAK. Na gereedmelding zal de toevoeging worden aangevuld op basis van de werkelijke kosten. 25% van de afschrijvingslast zal via de resultaatverdeling ten laste van deze bestemmingsreserve worden gebracht.

- *Transitie Jeugd- en Langdurige zorg*: Deze reserve is in 2013 op concernniveau gevormd om de verwachte kosten naar aanleiding van de transitie in de Jeugd- en langdurige zorg op te kunnen vangen. Hierbij moet gedacht worden aan frictiekosten om de organisatie aan te passen aan de nieuwe situatie. De naar verwachting benodigde omvang wordt jaarlijks bepaald en het verschil wordt als overige mutatie verwerkt.

- *Overige bestemde reserves*: De overige bestemde reserves bestaan uit verschillende reserves, die ontstaan zijn uit plannen naar de toekomst toe, waarvoor nog geen verplichtingen zijn vastgelegd, en welke dus ook nog niet in de resultatenrekening verwerkt kunnen worden.

Onder de bestemmingsfondsen worden alle reserves opgenomen die een beperking hebben die opgelegd is door een derde, zoals bepalingen in de wet of beleidsregels. Bij De Opbouw gaat het hierbij om beperkingen die volgen uit de beleidsregels van de NZa.

- *Reserve aanvaardbare kosten*: De RAK bestond voor De Opbouw alleen uit AWBZ-geld. Met ingang van 2015 wordt het resultaat behaald uit WLZ gefinancierde zorg hier ook aan toegevoegd. Eventuele verliezen uit Jeugdwet, Wmo en Zvw worden in mindering gebracht.

- *Algemene en Overige reserves*: De algemene en overige reserves hebben betrekking op posten waarvoor geen interne bestemming of externe beperking van toepassing is.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Hier wordt rekening gehouden met inflatie.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen, indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

De Opbouw kent een aantal voorzieningen die door alle werkmaatschappijen gevormd worden ten laste van het resultaat. Deze voorzieningen worden hierbij toegelicht:

- *Voorziening Reorganisatie*: Een reorganisatievoorziening wordt getroffen als op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen, die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de stichting.

- *Voorziening langdurig arbeidsongeschikten*: Een voorziening wordt gevormd voor die periode dat De Opbouw het eigen risico draagt en het betrouwbaar te schatten is welke periode (maximaal 24 maanden) de medewerker ziek blijft. In de voorziening wordt opgenomen het brutoloon naar rato van het aantal dagen vermenigvuldigd met een opslag voor sociale lasten. Per jaarlaag dient een percentage te worden ingeschat dat de medewerker ziek blijft. Als uitgangspunt voor het tweede ziektejaar wordt ervoor gekozen om deze medewerkers voor 100% op te nemen in de voorziening.

- *Voorziening Jubileumuitkeringen*: De cao's van De Opbouw kennen verschillende jubilea waarbij een uitkering uitgekeerd dient te worden. De voorziening wordt bepaald op basis van opbouw in jaarlagen, blijfkans en contante waarde.

Langlopende schulden

De waardering van langlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

De reële waarde van derivaten waarbij geen collateral wordt uitgewisseld, wordt bepaald door het contant maken van de kasstromen aan de hand van de relevante swapcurve vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de resultatenrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslag-vergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de resultatenrekening gebracht.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De pensioenregeling wordt volgens de Pensioenwet gekarakteriseerd als uitkeringsovereenkomst. De belangrijkste afspraken die zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst zijn de volgende:

- Indexatie geeft geen aanleiding tot premieaanpassingen;
- Er vindt geen premiereductie of -terugstorting plaats;
- Bij onderdekking kan een extra premieopslag van maximaal 2,5% worden toegepast door het fonds.

De Opbouw heeft geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn, anders dan het voldoen van toekomstig hogere premiebijdragen. Om deze reden worden de op een periode betrekking hebbende premiebijdragen in die periode ten laste van het resultaat gebracht.

Ontslagvergoedingen

Ontslagvergoedingen zijn vergoedingen die worden toegekend in ruil voor de beëindiging van het dienstverband. Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de stichting zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden tot betaling van een ontslagvergoeding. Als het ontslag onderdeel is van een reorganisatie, worden de kosten van de ontslagvergoeding opgenomen in een reorganisatievergoeding. Zie hiervoor de grondslag onder het hoofd Voorzieningen.

Ontslagvergoedingen worden gewaardeerd met inachtneming van de aard van de vergoeding. Als de ontslagvergoeding een verbetering is van de beloningen na afloop van het dienstverband, vindt waardering plaats volgens dezelfde grondslagen die worden toegepast voor pensioenregelingen. Andere ontslagvergoedingen worden gewaardeerd op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren. In de rentebaten en -lasten worden ook de resultaten van het afsluiten van instrumenten om het renterisico te verkleinen verwerkt. Dekken deze instrumenten het renterisico van een of meerdere leningen helemaal af dan worden alleen de betaalde en/of ontvangen rentetermijnen verantwoord. Bestaat er geen complete afdekking van het risico dan worden deze instrumenten zelfstandig op marktwaarde gewaardeerd.

De rentederivaten, die door De Opbouw aangehouden worden, hebben tot doel het afdekken van het renterisico. Variabele rente wordt middels dit instrument omgezet in vaste rente.

4. Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt gekozen voor een segmentatie van het resultaat gemaakt in de volgende segmenten: ouderenzorg, gehandicaptenzorg en jeugdzorg. Het resultaat van het CBO wordt evenredig naar rato omzet van de werkmaatschappijen verdeeld over deze segmenten. Dit is overeenkomstig met het model Jaarrekening Zorg conform uitspraak was in Rj 655.410.

5. Grondslagen van kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit kasmiddelen, tegoeden op bankrekeningen en beleggingen die relatief eenvoudig en zonder risico kunnen worden omgezet in geldmiddelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Kasstromen uit financiële afgeleide instrumenten die worden verantwoord als reëlewaarde-hedges worden in dezelfde categorie ingedeeld als de kasstromen uit de afgedekte balansposten. Kasstromen uit financiële derivaten waarbij hedge-accounting niet langer wordt toegepast, worden consistent met de aard van het instrument ingedeeld, vanaf de datum waarop de hedge-accounting is beëindigd.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de groep gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de groep voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Leasing

De Opbouw kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm.

Financiële lease

Als De Opbouw optreedt als lessee in een financiële lease, wordt het leaseobject (en de daarmee samenhangende verplichting) bij de aanvang van de leaseperiode in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het leaseobject of, indien deze lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. Beide waarden worden bepaald op het tijdstip van het aangaan van de leaseovereenkomst. De toegepaste rentevoet bij de berekening van de contante waarde is de impliciete rentevoet. Indien deze rentevoet praktisch niet te bepalen is, wordt de marginale rentevoet gehanteerd. De initiële directe kosten worden opgenomen in de eerste waardering van het leaseobject.

De grondslagen voor de vervolgwaardering van het leaseobject zijn beschreven onder de paragraaf Materiële vaste activa. Als geen redelijke zekerheid bestaat dat De Opbouw eigenaar van een leaseobject zal worden aan het einde van de leaseperiode, wordt het object afgeschreven over de kortste termijn van de leaseperiode of de gebruiksduur van het object. De minimale leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande leaseverplichting. De rentelasten worden gedurende de leaseperiode zodanig toegerekend aan elke periode dat dit resulteert in een constante periodieke rentevoet over de resterende netto-verplichting met betrekking tot de financiële lease. Voorwaardelijke leasebetalingen worden als last verwerkt in de periode dat aan de voorwaarden tot betaling wordt voldaan.

Operationele lease

Als De Opbouw optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de resultatenrekening gebracht.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

1. Geconsolideerd mutatieoverzicht materiële vaste activa

	Totaal MVA €	Bedrijfs- gebouwen en terreinen €	Machines en installaties €	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting €	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en voorstellingen op materiële vaste activa €
Stand per 1 januari 2017					
- aanschafwaarde	303.476	191.226	61.892	37.075	13.283
- cumulatieve herwaarderings	1.215	1.215	-	-	-
- cumulatieve afschrijvingen	124.439	71.068	27.769	25.412	190
Boekwaarde per 1 januari 2017	180.253	121.373	34.123	11.663	13.094
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	21.452	3.782	2.238	4.815	10.617
- herwaarderings	-1.000	-1.000	-	-	-
- afschrijvingen	12.388	5.159	3.654	3.575	-
- bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-	-
- activering mva in uitvoering	-	4.891	2.306	485	-7.682
- terugname geheel afgeschreven activa					
.aanschafwaarde	3.382	1.369	914	720	379
.cumulatieve herwaarderings	-	-	-	-	-
.cumulatieve afschrijvingen	3.460	1.556	876	835	193
- desinvesteringen	-	-	-	-	-
aanschafwaarde	7.711	7.499	113	99	-
cumulatieve herwaarderings	-	-	-	-	-
cumulatieve afschrijvingen	5.195	5.044	63	89	-
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	5.626	-4.645	-1.505	1.344	10.431
Stand per 31 december 2017					
- aanschafwaarde	313.835	191.030	65.409	41.556	15.839
- cumulatieve herwaarderings	215	215	-	-	-
- cumulatieve afschrijvingen	128.172	69.627	30.485	28.064	-3
Boekwaarde per 31 december 2017	185.878	121.619	34.924	13.493	15.843
Afschrijvingspercentage		2,5%	10,0%	10-33%	0,0%

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	121.619	121.373
Machines en installaties	34.924	34.123
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	13.493	11.663
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	<u>15.843</u>	<u>13.094</u>
Totaal materiële vaste activa	<u><u>185.878</u></u>	<u><u>180.253</u></u>

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	180.253	180.204
Bij: investeringen	21.452	16.814
Bij: herwaarderings	-1.000	0
Af: afschrijvingen	-12.388	-12.540
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	250
Af: terugname geheel afgeschreven activa	78	0
Af: desinvesteringen	-2.516	-4.477
Boekwaarde per 31 december	<u><u>185.878</u></u>	<u><u>180.253</u></u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

Toelichting materiële vaste activa:

Gebouwen en terreinen met een boekwaarde van € 91,0 miljoen (2016: € 92,4 miljoen) zijn hypothecair verbonden ten behoeve van kredietinstellingen

De WOZ-waarde van de locaties van De Opbouw bedraagt per 1 januari 2017 € 152,2 miljoen.

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa, per activagroep wordt verwezen naar bovenstaand Geconsolideerd mutatieoverzicht materiële vaste activa.

In de materiële vaste activa, in de categorie Bedrijfsgebouwen en terreinen, is een pand opgenomen dat als financiële lease is gekwalificeerd.

Dit betreft een pand met langdurige huurovereenkomsten, waarbij De Opbouw economisch als eigenaar gezien kan worden. De WOZ-waarde van dit pand is 13,0 miljoen (2016: € 16,8 miljoen).

Op de materiële vaste activa is in de afgelopen jaren een totale bijzondere waardevermindering in mindering gebracht van circa € 17 miljoen.

Deze zijn niet allemaal in de jaarrekeningen als Bijzondere waardevermindering gerubriceerd.

Als zekerheid ten behoeve van de langlopende schulden zijn de machines en installaties verpand.

Inzake bouwprojecten zijn € 19,1 miljoen aan investeringverplichtingen aangegaan.

Voor de impairmentberekeningen zijn de aan de indirecte opbrengstwaarde ten grondslag liggende geprognoseerde kasstromen, berekend over een termijn die is afgeleid van de economische levensduur van de locaties, zijn contant gemaakt tegen een discontovoet van 5,0% (2016: 5,0%). Daarin zijn externe financieringskosten en interne rendementseisen en risico's verwerkt. De opbrengsten in de prognose zijn gebaseerd op marktinformatie en de kosten zijn bepaald op basis van de begrote kosten. Voor de inflatie wordt uitgegaan van het streefniveau van de Europese Bank ad 2%. Voor de meeste werkmaatschappijen zijn de prognoses gelijk aan vorig jaar en zijn er geen nieuwe impairmentberekeningen uitgevoerd en is impairment niet noodzakelijk. Echter, bij een werkmaatschappij is, op basis van de resultaten, wel een impairmentberekening uitgevoerd en dit heeft geleid tot een impairment van € 1 miljoen.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

2. Financiële vaste activa	Caps	Vordering op grond van compensatieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2017	182	0	0	182
(Terugnname) waardeverminderingen	-34	0	0	-34
Amortisatie (dis)agio	-13	0	0	-13
Af: nacalculatievergoeding	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>135</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>135</u>

Toelichting:

De post cap betreft de geactiveerde kosten van een cap transactie, gedurende de resterende looptijd van dit financieel instrument ten laste van het resultaat wordt gebracht.

3. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Voorraden magazijn	103	61
Voorraad overig	2.110	0
Totaal voorraden	<u>2.213</u>	<u>61</u>

Toelichting:

De post voorraad overig betreft de waarde van panden te Soest die zijn verkocht, maar waarvan de levering en betaling nog niet heeft plaatsgevonden.

4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	411	525
Totaal onderhanden werk	<u>411</u>	<u>525</u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

5. Vorderingen uit hoofde van financieringsbekostiging en schulden uit hoofde van financieringsbekostiging AWBZ / Wlz

	t/m 2014	2015	2016	2017	totaal
	€	€	€	€	€
Saldo per 1 januari	-228	79	2.295	0	2.146
Financieringsverschil boekjaar	0	0	0	1.900	1.900
Correcties voorgaande jaren	228	46	-1.185	0	-911
Betalingen/ontvangsten	0	24	-1.315	0	-1.291
Subtotaal mutatie boekjaar	228	70	-2.500	1.900	-302
Saldo per 31 december	0	149	-205	1.900	1.844
Stadium van vaststelling (per erkenning):					
Bilthuysen	c	c	c	a	
ISZ De Brug	c	c	c	a	
Lijn5	c	b	b	a	
Lyvore	c	c	c	a	
Prinsentichting	c	c	c	a	
Zideris	c	c	c	a	

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	2.086	2.595
- schulden uit hoofde van financieringoverschot	242	448
	1.844	2.146

Specificatie financieringsverschil in het boekjaar

	31-dec-17	31-dec-16
	€	€
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	191.138	185.940
Af: vergoedingen ter dekking van het wettelijk budget	189.238	183.646
Totaal financieringsverschil	1.900	2.295

Toelichting:

In de resultatenrekening is in het wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg € 80 opgenomen voor correcties voorgaande jaren (2016: € 1.132).

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

6. Debiteuren en overige vorderingen

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Vorderingen op debiteuren	992	1.407
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	1.137	791
Vordering op zorgverzekeraars	1.145	1.570
Overige vorderingen	310	1.307
Te ontvangen van gemeenten inzake jeugdhulp en Wmo	6.560	7.173
Vorderingen op cliënten	339	268
Vorderingen op medewerkers	0	46
Vooruitbetaalde bedragen	666	269
Nog te ontvangen bedragen	683	2.216
Kortlopend gedeelte financiële vaste activa	0	416
Overige overlopende activa	1.545	62
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>13.376</u>	<u>15.525</u>

Toelichting:

De vordering debiteuren en overige vorderingen laat een daling zien van € 3 miljoen voornamelijk door de implementatie door nieuw registratiesysteem, Pluriform, waardoor de uitstaande saldi bij o.a. gemeenten afgenomen zijn. De daling is mede toe te schrijven aan de inspanningen die zijn gedaan om de openstaande vorderingen van voorgaande jaren terug te brengen. Verder vallen onder de vorderingen de Fraters van Utrecht en de resultaten behaald door wijkrestaurant "Bij de Tijd". De middelen horende bij "Waardigheid en trots" zijn besteed in het huidige jaar.

ACTIVA

7. Liquide middelen

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Bankrekeningen	16.371	27.427
Kassen	100	78
Totaal liquide middelen	<u>16.471</u>	<u>27.505</u>

Toelichting:

De liquide middelen staan niet geheel ter vrije beschikking, dit betreft gelden die uit hoofde van door de bank afgegeven garanties (€ 492k) niet ter vrije beschikking staan.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

8. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Kapitaal	202	202
Bestemmingsfondsen	36.836	30.415
Bestemmingsreserves	30.173	27.593
Algemene en overige reserves	9.124	9.412
Totaal eigen vermogen	<u>76.335</u>	<u>67.622</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	202	0	0	202
Totaal kapitaal	<u>202</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>202</u>

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Reserve aanvaardbare kosten	30.415	9.126	-2.706	36.836
Totaal Reserve aanvaardbare kosten	<u>30.415</u>	<u>9.126</u>	<u>0</u>	<u>36.836</u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-17</u>
	€	€	€	€
Innovatiefonds	1.942	860	0	2.801
Bestemmingsreserve financiering OG	25.651	-985	2.706	27.372
Totaal bestemmingsreserves	<u>27.593</u>	<u>272</u>	<u>0</u>	<u>30.173</u>

Toelichting:

De bestemmingsreserve financiering OG wordt gevormd om zichtbaar te maken welk deel van het eigen vermogen is vastgelegd in OG. Op basis van afspraken met financiers wordt 25% van de nieuwbouwprojecten gefinancierd met eigen vermogen. De bestemmingsreserve financiering OG valt vrij middels de resultaatbestemming door ieder jaar 25% van de afschrijvingslasten van gereedgemelde projecten hier aan toe te schrijven.

Naast de bestemmingsreserve financiering OG bestaat nog een reserve gevormd door het exploitatieresultaat van het Ontwikkefonds, welke gereserveerd wordt ter financiering van concernbrede projecten die dienen om de strategische positie van De Opbouw te waarborgen.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2017	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-17
	€	€	€	€
Algemene Reserve	10.172	-402	0	9.770
Reserve Zorgverzekering Wet	-760	114	0	-646
Totaal algemene en overige reserves	<u>9.412</u>	<u>-288</u>	<u>0</u>	<u>9.124</u>

Toelichting:

De algemene en overige reserves hebben betrekking op posten waarvoor geen interne bestemming of externe beperking van toepassing is.

9. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-17	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-17
	€	€	€	€	€
Voorziening reorganisatie	3.134	12	2.487	257	402
Voorziening doorbetaling bij ziekte	2.730	1.922	13	27	4.611
Voorziening jubileumuitkering	1.324	155	125	14	1.340
Voorziening ORT-claim	3.337	25	2265	334	763
Totaal voorzieningen	<u>10.525</u>	<u>2.114</u>	<u>4.890</u>	<u>632</u>	<u>7.116</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-17
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	1.576
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	5.540
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	2.091

Toelichting per categorie voorziening:

De Voorziening Reorganisatie is gevormd naar aanleiding van concrete reorganisatiemaatregelen. In de bepaling van de hoogte van de reorganisatievoorziening wordt een inschatting van de kosten gemaakt voor het begeleiden van personeel van werk naar werk conform afspraken in het Sociaal Plan en de desbetreffende cao en de wet werk en zekerheid. Het betreft met name ontslag- en transitievergoedingen, en enkele beperkte bijkomende andere kosten. Er zijn geen kosten opgenomen in de reorganisatievoorziening die 'in verband staan met de doorlopende activiteiten'.

De voorziening langdurig arbeidsongeschikten wordt getroffen voor de doorbetaling van loon in het tweede ziektejaar plus het WGA risico welke De Opbouw loopt doordat zij met ingang van 2015 eigen risicodragers is.

De voorziening jubileumuitkeringen is gevormd voor toegezegde rechten aan werknemers in verband met te bereiken jubilea.

De voorziening ORT claim is getroffen voor de uitgaven gepaard gaand met de onregelmatigheidstoelag over vakantiedagen in de zorg.

Het deel van de voorzieningen dat niet is gebruikt en niet meer nodig is wordt als vrijval verantwoord.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

10. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Hypothecaire Leningen	76.832	82.204
Obligatieleningen	0	1
Langlopende leaseverplichtingen	5.355	5.772
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	<u>82.187</u>	<u>87.977</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	87.207	82.989
Bij: nieuwe leningen	0	10.000
Af: aflossingen	5.181	5.782
Stand per 31 december	<u>82.026</u>	<u>87.207</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	5.193	5.003
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>76.833</u>	<u>82.204</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	5.193	5.003
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	76.833	82.204
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	60.501	62.001

Toelichting:

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden. De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

De verstrekte zekerheden ten behoeve van de langlopende schulden bestaan uit (hypothecaire) zekerheden op bedrijfsgebouwen en terreinen en pandrecht op voorraden, machines en installaties, en vorderingen.

Ten behoeve van de langlopende financiering die lopen bij ABN AMRO is een convenant overeengekomen met als eisen dat het garantievermogen van De Opbouw minimaal 20% moet zijn van het balanstotaal en de Debt Service Capacity Ratio moet minimaal 1,3 zijn. In 2017 is op basis van definities uit het convenant het garantievermogen van De Opbouw 34,6% van het balanstotaal en de DSCR is 3,0.

De leningen staan op naam van De Opbouw of werkmaatschappijen. Gezien de verbondenheid van de leningen aan specifieke werkmaatschappijen, zijn deze in de enkelvoudige jaarrekeningen van de afzonderlijke stichtingen gewaardeerd. In de bijlage Overzicht langlopende schulden, zijn de leningen per werkmaatschappij gegroepeerd.

De gewogen gemiddelde rente op de vastrentende langlopende schulden van € 87,8 miljoen is 2,54% (2016: 2,77%) en de gewogen gemiddelde resterende looptijd is 10,4 jaar (2016: 10,2 jaar). Voor de langlopende leningen, exclusief waarborghypotheke, langlopende leaseverplichting en leningen met een restschuld lager dan € 100 duizend, is de reële waarde berekend. De totale leningportefeuille waar de berekening over is gemaakt, is € 81,4 miljoen. De reële waarde van deze leningen is € 79,2 miljoen. Dit is een afwijking van -2,8% en wordt veroorzaakt door de lage rentestand van dit moment.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

- Leaseverplichtingen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	6.150	7.735
Bij: nieuwe leningen	0	0
Af: aflossingen en overige verminderingen	379	1.586
Stand per 31 december	<u>5.771</u>	<u>6.150</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	416	377
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>5.355</u>	<u>5.772</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de leaseverplichtingen als langlopend moet worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	416	377
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	5.355	5.772
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	3.225	3.838

11. - Investeringsubsidies

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	2.600	2.745
Bij: nieuwe subsidies		
Af: vrijval naar resultatenrekening	-145	-145
Stand per 31 december	<u>2.455</u>	<u>2.600</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de egalisatierekening subsidies als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
Kortlopend deel van de egalisatierekening subsidies (< 1 jr.)	145	145
Langlopend deel van de egalisatierekening subsidies (> 1 jr.)	2.310	2.455
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	1.730	1.730

Toelichting:

De subsidies bestaan uit door provincie Gelderland beschikbaar gestelde middelen voor investering in locatie De Bovenkruier te Apeldoorn. De subsidie valt vrij in hetzelfde ritme als de afschrijving op het actief. In de toekomst blijft deze post gehandhaafd.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

12. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Schulden aan banken	6.008	7.472
Crediteuren	4.473	4.908
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen extern (incl lease)	5.610	5.381
Belastingen en sociale premies	7.171	7.112
Schulden terzake pensioenen	1.575	3.522
Nog te betalen salarissen	0	446
Vakantiegeld	4.678	5.367
Vakantiedagen	5.608	6.204
Reservering PBL	6.317	6.434
Reservering eindejaarsuitkering	285	1
Subsidies	0	68
Te betalen ORT	1.072	1.009
Vooruitontvangen bedragen	888	875
Schulden aan medewerkers	110	452
Waardering rentederivaten	2.287	2.886
Overige schulden	4.057	5.610
Frictiemiddelen	2.070	2.294
Overige overlopende passiva	23	320
Totaal overige kortlopende schulden	<u>52.232</u>	<u>57.473</u>

Toelichting:

Van de schulden heeft circa € 10,0 miljoen een looptijd langer dan 1 jaar (2016: € 13 miljoen).
 Opgenomen saldo ultimo 2017 is € 6,0mio. Deze faciliteit valt binnen het totaal financieringspakket bij de bank waarvoor zekerheden zijn gesteld in de vorm van hypotheke en pandrechten.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

13. Niet in de balans opgenomen regelingen

Verplichtingen uit hoofde van het macrobeheersinstrument

Voor de Zvw is een macrobeheersingsinstrument van toepassing waardoor in 2018 een terugbetalingsverplichting kan worden opgelegd als het landelijke macrobudget voor 2017 zou zijn overschreden.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 bestaat nog geen inzicht in de omvang van deze mogelijke verplichting. De Opbouw is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van De Opbouw per 31 december 2017.

De extramurale (wijkverpleging) producten PV (Persoonlijke verzorging) en VP (verpleging) worden met ingang van boekjaar 2015 gefinancierd vanuit de Zvw. Onderdeel van de regeling is dat een overschrijding van het landelijke budgetplafond voor GRZ (Geriatrische RevalidatieZorg) zal worden teruggevorderd van de zorginstellingen naar ieders aandeel in de overschrijding (macrobeheersinstrument). Zorgaanbieders kunnen op basis hiervan een terugbetalingsverplichting opgelegd krijgen in 2018.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 bestaat nog geen inzicht in de omvang van deze verplichting. De Opbouw is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van de stichting per 31 december 2017.

Bovenstaande is in overeenstemming met de betreffende beleidsregel van de NZa met betrekking tot het Macrobeheersmodel geriatrische revalidatiezorg.

Meerjarige financiële verplichtingen

Huur- en leaseverplichtingen: € 5,4 miljoen binnen 1 jaar

Huur- en leaseverplichtingen: € 15,0 miljoen 1 tot 5 jaar

Huur- en leaseverplichtingen: € 5,6 miljoen per jaar na 5 jaar

Investeringsverplichting: circa € 19 miljoen inzake bouwprojecten

Er is een bankgarantie verstrekt van € 492.000 (2016: 137.000).

Toelichting:

De investeringsverplichtingen hebben betrekking op lopende projecten of in 2017 aangegane verplichtingen voor projecten die nog van start moeten gaan.

Een woningcorporatie heeft een koopoptie op grote delen van het instellingsterrein van Prinsensichting, aan Kwadijkerpark te Purmerend. In 2011 is de koop definitief geworden, zei het dat er geen datum voor overdracht of betaling is vastgelegd.

Alle onder De Opbouw vallende groepsonderdelen zijn juridisch aansprakelijk voor elkaar.

Waarborgfonds voor de zorgsector

De zorginstelling heeft in het kader van het WfZ-deelnemerschap een obligoverplichting richting het WfZ. Dit houdt in dat indien het eigen vermogen van het WfZ onvoldoende zou blijken om aan de garantieverplichtingen te voldoen en WfZ wordt aangesproken op zijn garantieverplichtingen, WfZ een beroep kan doen op financiële hulp van de deelnemers. Deze hulp wordt in dat geval geboden in de vorm van renteloze leningen aan het WfZ. De omvang van het obligo bedraagt maximaal 3% van de restantschuld van de geborgde leningen van de deelnemer. De omvang van dit obligo bedraagt ultimo 2017 € 21K.

Fiscale eenheid

Stichting de Opbouw vormt een fiscale eenheid omzetbelasting met de onderliggende werkmaatschappijen.

Terugbetalingsrisico TAJ

De Opbouw heeft van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een subsidie (onder voorwaarden) te verkrijgen ter vergoeding van bepaalde kosten die samenhangen met de inwerkingtreding van de Jeugdwet. Deze subsidie op grond van de 'Beleidsregels subsidieverstrekking bijzondere transitiekosten Jeugdwet' is in de jaarrekening verantwoord voor een bedrag van EUR 6,6 miljoen. De feitelijke aanvraag bedroeg EUR 13,8 miljoen waarvan uiteindelijk EUR 7,1 miljoen is gehonoreerd. Aangezien deze kosten voornamelijk betrekking hebben op de jaren 2015-2017 heeft De Opbouw de subsidie ten gunste van het resultaat 2017 gebracht. Echter op een tweetal onderdelen een onderschrijding van kosten verantwoord. Voorzichtigheidshalve is voor deze onderdelen een reservering gemaakt voor mogelijke terugbetaling opgenomen ter hoogte van in totaal EUR 0,5 miljoen. Daarnaast kent de subsidie een aantal voorwaarden waarbij het risico bestaat op terugbetaling.

Financiële instrumenten

Algemeen

Toelichting:

De onderneming maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de onderneming blootstelt aan rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de onderneming een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de onderneming te beperken. De onderneming zet afgeleide financiële instrumenten in, waaronder interest rate swaps om risico's te beheersen. Afgeleide instrumenten worden niet ingezet voor handelsdoeleinden.'

De Opbouw loopt een kredietrisico over vorderingen opgenomen onder de financiële vaste activa, overige vorderingen en overlopende activa, vorderingen uit hoofde van bekostiging, de liquide middelen en de niet in de balans opgenomen positieve marktwaarde van afgeleide financiële instrumenten. Het kredietrisico per jaareinde is voor circa € 11 miljoen geconcentreerd bij banken met tenminste een A-rating. Dit is conform het binnen De Opbouw gehanteerde treasurybeleid. Daarnaast is een kredietrisico per jaareinde aanwezig op vorderingen bij zorgkantoren en zorgverzekeraars voor circa € 1,6 miljoen. Dit betekent dat De Opbouw een totaal kredietrisico van ruim € 12,6 miljoen per jaareinde heeft.

De Opbouw loopt een renterisico over de rentedragende vorderingen en schulden en over de herfinanciering van bestaande financieringen. Het herfinancieringsrisico wordt beperkt door per jaar maximaal 15% van de totale leensom te moeten herfinancieren. De rentevervalkalender is hierop aangepast en hier wordt actief op gestuurd. Voor vorderingen en schulden met variabele rente afspraken loopt De Opbouw risico ten aanzien van variabiliteit in de resultatenrekening van de toekomstige uitgaande rentekasstromen. Dit risico is ultimo 2017 voor € 35 miljoen afgedekt middels renteswaps. De totale uitstaande positie van variabel rentende leningen is ultimo 2017 € 58,9 miljoen. Alle derivaten betreffen plain vanilla interest rate swaps waarbij de onderneming een vaste rente betaalt en een variabele rente gebaseerd op Euribor ontvangt. Indien de rente per 31 december 2018 met 1% zou stijgen/dalen, waarbij alle andere variabelen constant worden gehouden, zal de rentelast met circa € 0,6 miljoen in 2018 stijgen/dalen. In deze berekening is geen rekening gehouden met her te financieren leningen in 2018 en dat tevens voldoende financiële ruimte onder de beschikbare faciliteiten beschikbaar blijft om steeds binnen de gestelde leningconvenanten te blijven. De Opbouw bewaakt haar liquiditeitspositie door middel van opvolgende liquiditeitsbegrotingen. De Raad van Bestuur ziet er op toe dat steeds voldoende liquiditeit beschikbaar is om aan de lopende verplichtingen te kunnen voldoen. Met betrekking tot de afgeleide instrumenten bestaan geen afspraken tot wederzijdse onderpandverplichting, wanneer de marktwaarde van de afgeleide financiële instrumenten buiten een afgesproken bandbreedte komt. Daarnaast kennen de derivatencontracten geen zogenoemde 'break clauses' die De Opbouw zou kunnen verplichten de negatieve marktwaarde tussentijds af te rekenen.

"Ultimo 2017 beschikt De Opbouw over de volgende kredietruimte:

Een rekening-courantkrediet van € 10 miljoen bij ABN AMRO. De te betalen rente bedraagt Euribor plus 110 basispunten (2016: Euribor plus 110 basispunten). De Opbouw maakt gebruik van rente en saldocompensatie, waardoor maximaal geprofiteerd wordt van compensatie van openstaande vorderingen en schulden bij ABN AMRO bank."

Voor de afgeleide financiële instrumenten geldt dat deze uitsluitend overeen worden gekomen met onze huisbankiers, waarbij ook de (langlopende) leningen en financieringsarrangementen zijn aangegaan, waarvoor deze instrumenten afdekking van renterisico's beogen. Deze instrumenten worden aangegaan voor maximaal de omvang van de verwachte financieringsbehoefte op basis van aangegane investeringsverplichtingen, in combinatie met de verwachte ontwikkelingen van de kasstromen. De contractvorm is de, tussen banken en WfZ overeengekomen, standaard, waarbij geen sprake is van de mogelijkheid voor de bank om extra zekerheden te vragen, boven de in het financieringsarrangement reeds overeengekomen zekerheden. Van mogelijke extra liquiditeitsrisico's als gevolg van de afgeleide financiële instrumenten is dus geen sprake.

Een overzicht van de huidige afgeleide financiële instrumenten staat hieronder. In het overzicht zijn ook de ontwikkelingen in de marktwaarde te zien per ultimo 2016 en ultimo 2017. Er is sinds 1 mei 2013 een effectieve hedgerelatie ontstaan, waardoor het niet meer nodig is om de mutatie van de marktwaarde van de afgeleide financiële instrumenten in het resultaat te verwerken. Per 30 april 2013 is een waardering van de marktwaarde van de afgeleide financiële instrumenten gemaakt, deze waardering is vastgezet. Gedurende de looptijd van de afgeleide rentederivaten valt de op de balans geplaatste post Waardering rentederivaten (ultimo 2017: € 2,3 miljoen) jaarlijks vrij ten gunste van het resultaat (2017: € 599 duizend). Per saldo worden hierdoor de komende 15 jaar lagere rentelasten in het resultaat gepresenteerd. In totaal heeft ultimo 2017 € 58,9 miljoen van de langlopende financiering een variabele rente.

Overzicht waardering Renteswaps/caps 2017						
Afsluitdatum	Startdatum	Einddatum	Hoofdsom	Te betalen vaste rente	31-12-2016	31-12-2017
15-12-2009	30-6-2011	30-6-2020	5.000	2,97%	-605	-437
1-9-2010	30-9-2010	30-9-2020	5.000	3,16%	-636	-455
29-7-2011	1-8-2011	1-8-2021	5.000	3,24%	-809	-614
21-12-2010	1-2-2012	1-2-2022	10.000	3,57%	-1.940	-1.502
20-7-2012	1-10-2012	1-10-2027	5.000	2,07%	-815	-665
20-7-2012	2-5-2013	1-5-2028	5.000	2,15%	-861	-704
Totaal waardering renteswaps ultimo jaareinde					-5.666	-4.377
11-2-2015	1-10-2015	1-10-2025	€ 5.000	0,65%	213	181
23-3-2016	1-4-2016	1-10-2018	5.000	nvt	2	
Totaal waardering rentederivaten ultimo jaareinde					-5.451	-4.196

Wijziging in reële waarde sinds eerste verwerking		
	31-12-2016	31-12-2017
Derivaten in hedgerelatie	€ 35 miljoen	€ 35 miljoen
Effectieve deel van de hedgerelatie	€ 35 miljoen	€ 35 miljoen
Ineffectieve deel van de hedgerelatie	€ 0	€ 0
	2016	2017
In de winst-en-verliesrekening verwerkte ineffectiviteit	€ 0	€ 0

De variabele rente wordt berekend als de driemaands Euribor aan het begin van de renteperiode. De te betalen rente voor de rentederivaten wordt berekend als de te betalen vaste rente minus de te betalen variabele rente. De gemiddelde te betalen vaste rente was ultimo 2017 2,86% (2016 eveneens 2,86%).

De reële waarde van in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en schulden en schulden aan kredietinstellingen wijkt gering af van de boekwaarde.

obv. 3-mnds Euribor 30/6 + opslag

Verstrekker	Leningnummer	Afsluitdatum	Hoofdsom	Looptijd Soort Lening	Rente (%)	Nieuwe Leningen		verschuldigde Rente		Resterende looptijd 31-12-2017	Aflissingswijze	Aflissing 2018	Rente herziening datum
						restschuldschuld 31-12-2016	Aflissing 2017	2017	2017				
ABNAmro	55.08.08.477	01-10-11	€ 15.000.000	10	1,369%	€ 13.125.000	€ 375.000	€ 181.154	€ 12.750.000	€ 0	Linear	€ 975.000	01-10-21
ABNAmro	49.13.69.921	01-04-13	€ 15.000.000	10	1,369%	€ 12.375.000	€ 750.000	€ 168.742	€ 11.625.000	€ 7.875.000	Linear	€ 750.000	01-05-23
ABNAmro	49.13.77.320	01-04-13	€ 15.000.000	10	1,149%	€ 12.375.000	€ 750.000	€ 141.760	€ 11.625.000	€ 7.875.000	Linear	€ 750.000	01-05-23
ABNAmro	42.73.34.381	01-01-15	€ 5.000.000	10	1,569%	€ 4.650.000	€ 200.000	€ 73.279	€ 4.450.000	€ 3.450.000	Linear	€ 200.000	01-01-25
ABNAmro	49.35.15.232	01-10-15	€ 10.000.000	10	1,869%	€ 9.600.000	€ 400.000	€ 180.116	€ 9.200.000	€ 7.200.000	Linear	€ 400.000	01-01-25
ABNAmro	42.27.41.086	01-01-17	€ 10.000.000	10	1,619%	€ 10.000.000	€ 750.000	€ 158.825	€ 9.250.000	€ 4.250.000	Linear	€ 1.000.000	31-12-26
TOTAAL Bestuursburo			€ 70.000.000	jaar		€ 62.125.000	€ 3.225.000	€ 903.875	€ 58.900.000	€ 41.525.000	jaar	€ 3.475.000	
ING	67.68.72.727	01-09-98	€ 12.149.965	39	3,600%	€ 6.352.923	€ 317.646	€ 227.522	€ 6.035.277	€ 4.447.046	Linear	€ 317.646	01-09-18
WoonZorg Nederland	huur Breimhorst	31-12-16	€ 9.115.000	15	6,400%	€ 6.149.663	€ 378.930	€ 382.628	€ 5.770.732	€ 3.225.079	Linear	€ 415.894	01-10-21
TOTAAL Blihtuysen			€ 21.264.965	jaar		€ 12.502.586	€ 696.577	€ 610.150	€ 11.806.009	€ 7.672.123	jaar	€ 733.541	
BNG	40.105098	15-12-1992	€ 1.361.341	30	2,700%	€ 283.613	€ 45.378	€ 7.198	€ 238.235	€ 11.345	Linear	€ 45.378	n.v.t.
BNG	40.105105	17-5-1994	€ 657.981	40	2,800%	€ 291.878	€ 16.454	€ 8.110	€ 275.424	€ 193.154	Linear	€ 16.454	01-09-19
BNG	40.105104	17-8-1994	€ 1.452.097	40	2,800%	€ 155.779	€ 8.776	€ 4.329	€ 147.003	€ 103.122	Linear	€ 8.776	01-09-19
BNG	40.105249	1-4-1995	€ 2.450.413	40	2,520%	€ 1.133.316	€ 61.260	€ 27.981	€ 1.072.056	€ 765.754	Linear	€ 61.260	01-04-25
BNG	40.105249	1-1-1995	€ 1.043.694	40	2,630%	€ 495.756	€ 26.092	€ 12.781	€ 469.663	€ 339.202	Linear	€ 26.092	01-11-25
BNG	40.105102	15-7-1996	€ 2.132.767	40	4,250%	€ 1.053.054	€ 53.319	€ 43.905	€ 999.735	€ 733.139	Linear	€ 53.319	01-10-21
Prov.Utrecht	0	1-1-1982	€ 241.479	nvt	nvt	€ 241.479	€ 0	€ 0	€ 241.479	€ 241.479	Aflissingsvrij	€ 0	nvt
Prov.Utrecht	0	1-1-1988	€ 268.084	nvt	nvt	€ 268.084	€ 0	€ 0	€ 268.084	€ 268.084	Aflissingsvrij	€ 0	nvt
BNG	40.105109	1-10-2004	€ 4.000.000	40	2,200%	€ 2.800.000	€ 100.000	€ 61.618	€ 2.700.000	€ 2.200.000	Linear	€ 100.000	01-10-21
Obligatie	0	0-1-1900	€ 227	0	0,000%	€ 227	€ 0	€ 0	€ 227	€ 227	Aflissingsvrij	€ 0	n.v.t.
Obligatie	0	0-1-1900	€ 45.378	0	0,000%	€ 459	€ 0	€ 0	€ 499	€ 499	Aflissingsvrij	€ 0	n.v.t.
TOTAAL Lijn 5			€ 13.653.462	jaar		€ 6.723.685	€ 311.280	€ 165.922	€ 6.412.405	€ 4.856.004	jaar	€ 311.280	
BNG	40.105106	31-01-97	€ 8.894.092	40	2,730%	€ 4.502.634	€ 222.352	€ 142.344	€ 4.280.282	€ 3.168.520	Linear	€ 222.352	01-02-32
TOTAAL Lyvore			€ 8.894.092	jaar		€ 4.502.634	€ 222.352	€ 142.344	€ 4.280.282	€ 3.168.520	jaar	€ 222.352	
BNG	40.97719	1-1-1980	€ 10.096.610	40	4,270%	€ 757.246	€ 252.415	€ 32.334	€ 504.831	atgelost	Linear	€ 252.415	n.v.t.
Rabobank	O2208	26-8-1980	€ 3.333.016	40	2,250%	€ 512.771	€ 128.193	€ 11.537	€ 384.578	atgelost	Linear	€ 128.193	n.v.t.
BNG	40.105183	1-1-1984	€ 907.560	30	3,010%	€ 227.344	€ 30.313	€ 6.501	€ 197.031	€ 45.469	Linear	€ 30.313	01-05-24
BNG	40.105184	15-6-1989	€ 907.560	30	2,450%	€ 378.150	€ 30.252	€ 8.987	€ 347.898	€ 196.638	Linear	€ 30.252	n.v.t.
BNG	40.105185	21-1-2008	€ 2.590.000	30	2,980%	€ 1.813.000	€ 86.833	€ 53.063	€ 1.726.667	€ 1.285.000	Linear	€ 86.833	31-12-19
ABNAmro	40.89.04.149	1-1-1988	€ 3.176.462	30	1,750%	€ 1.216.948	€ 105.822	€ 20.602	€ 1.111.126	€ 582.018	Linear	€ 105.822	30-12-22
TOTAAL Prinsenstichting			€ 21.011.207	jaar		€ 4.905.459	€ 633.328	€ 133.024	€ 4.272.132	€ 2.119.125	jaar	€ 633.328	
BNG	40.105222	01-06-00	€ 998.316	20	3,600%	€ 174.705	€ 49.916	€ 5.616	€ 124.789	atgelost	Linear	€ 49.916	n.v.t.
BNG	40.105103	01-08-96	€ 544.536	40	4,250%	€ 268.865	€ 13.613	€ 11.210	€ 255.251	€ 187.184	Linear	€ 13.613	01-08-21
BNG	40.105107	01-06-04	€ 1.000.000	40	3,520%	€ 687.500	€ 25.000	€ 24.201	€ 662.500	€ 537.500	Linear	€ 25.000	01-10-24
BNG	40.105252	28-12-87	€ 1.406.719	35	5,000%	€ 232.563	€ 40.840	€ 10.862	€ 191.723	€ 0	Linear	€ 40.840	01-01-18
BNG	40.105225	02-05-94	€ 635.292	30	3,010%	€ 158.732	€ 21.164	€ 4.539	€ 137.568	€ 31.746	Linear	€ 21.164	01-05-24
BNG	40.105223	01-04-00	€ 535.461	20	4,020%	€ 93.705	€ 26.773	€ 3.363	€ 66.932	atgelost	Linear	€ 26.773	n.v.t.
Rabobank	O3657	21-07-91	€ 1.723.911	29	3,665%	€ 237.781	€ 237.781	€ 0	atgekocht in 2017	atgelost	Linear	€ 0	n.v.t.
BNG	40.098999	05-04-94	€ 1.064.523	40	3,250%	€ 323.183	€ 35.554	€ 10.503	€ 287.629	€ 109.861	Linear	€ 35.554	05-04-24
BNG	40.101641	01-05-96	€ 840.401	40	1,400%	€ 420.200	€ 21.010	€ 5.883	€ 399.190	€ 294.140	Linear	€ 21.010	01-05-26
TOTAAL Zielders			€ 8.749.159	jaar		€ 2.597.234	€ 471.651	€ 76.177	€ 2.125.683	€ 1.160.432	jaar	€ 233.871	
TOTAAL			€ 143.572.885	jaar		€ 93.356.599	€ 5.560.188	€ 2.031.493	€ 87.796.411	€ 60.501.206	jaar	€ 5.609.371	

1.7 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 (alle bedragen x € 1.000)

SEGMENT OUDERENZORG	<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	107.338	102.313
Subsidies (exclusief Wmo en jeugdwet)	1.146	1.371
Overige bedrijfsopbrengsten	3.859	6.524
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>112.343</u>	<u>110.208</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	78.702	79.139
Interne doorbelasting Stichting De Opbouw c.a.	3.871	3.264
Afschrijvingen op materiële vaste activa	4.317	4.422
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Overige bedrijfskosten	22.695	20.851
Som der bedrijfslasten	<u>109.585</u>	<u>107.676</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	2.757	2.533
Financiële baten en lasten	-1.307	-1.118
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>1.450</u></u>	<u><u>1.415</u></u>

1.7 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 (alle bedragen x € 1.000)

SEGMENT GEHANDICAPTENZORG	<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	106.234	99.559
Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdzorg)	321	861
Overige bedrijfsopbrengsten	819	2.436
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>107.374</u>	<u>102.856</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	68.000	64.593
Interne doorbelasting Stichting De Opbouw c.a.	3.348	3.768
Afschrijvingen op materiële vaste activa	6.337	5.741
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	11
Overige bedrijfskosten	20.454	20.383
Som der bedrijfslasten	<u>98.138</u>	<u>94.496</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	9.236	8.360
Financiële baten en lasten	-2.169	-2.136
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>7.067</u></u>	<u><u>6.224</u></u>

1.7 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
 (alle bedragen x € 1.000)

SEGMENT JEUGDZORG	<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	37.406	34.319
Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdzorg)	60	281
Overige bedrijfsopbrengsten	3.469	4.313
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>40.935</u>	<u>38.912</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	28.343	31.782
Interne doorbelasting Stichting De Opbouw c.a.	2.476	1.974
Afschrijvingen op materiële vaste activa	1.255	1.488
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	1.000	681
Overige bedrijfskosten	6.828	8.072
Som der bedrijfslasten	<u>39.902</u>	<u>43.996</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	1.033	-5.084
Financiële baten en lasten	-841	-569
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>192</u></u>	<u><u>-5.653</u></u>

1.7 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017
(alle bedragen x € 1.000)

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Geconsolideerd resultaat boekjaar	<u>8.710</u>	<u>1.985</u>
Segment Ouderenzorg	1.450	1.415
Segment Gehandicaptenzorg	7.067	6.224
Segment Jeugdzorg	192	-5.653
Totaal	<u>8.710</u>	<u>1.985</u>

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017**BATEN****14. Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning***De specificatie is als volgt:*

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	15.139	14.377
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	191.232	186.825
Opbrengsten Jeugdwet	34.472	29.206
Opbrengsten Wmo	6.742	6.376
Overige zorgprestaties	3.392	1.067
Totaal	<u>250.977</u>	<u>237.851</u>

Toelichting:

De totale opbrengsten laten een stijging zien van 13mio. Deze toename is door een toename van zorgzwaarte, uitbreiding van locaties waar ook wijkverpleging wordt geleverd. Over 2015 en 2016 zijn betalingen van gemeentes voornamelijk binnen de jeugdwet afgewikkeld waarbij een klein gedeelte vrij is komen te vallen. Mede de (incidentele) ontvangst van de TAJ subsidie genereert een toename van de opbrengsten Jeugdwet. De ontvangen TAJ subsidie betreft een afrekening van de subsidie herstructurering zorg Nederland over voorgaande jaren. Er heeft een verschuiving van ZvW (2016) naar WLZ (2017) plaats gevonden van de ELV gerelateerde zorg. De verplaatsing van een drietal posten van de bedrijfsopbrengsten overig naar zorg gerelateerde opbrengsten draagt bij aan de toename van de zorg gerelateerde opbrengsten. De drie posten zijn Opbrengst servicediensten cliënten (WLZ), behandeldienst en Eigen bijdrage cliënten zorgdienstverlening (JW) met een totale verschuiving van 1.3 mio.

15. Subsidies (exclusief Wmo en Jeugdwet)*De specificatie is als volgt:*

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Subsidies Wlz/Zvw-zorg	-4	210
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	512	341
Subsidies vanwege Provincies en gemeenten (exclusief Wmo en Jeugdzorg)	145	232
Overige subsidies, waaronder EU-subsidies	903	1.850
Totaal	<u>1.556</u>	<u>2.634</u>

Toelichting:

De subsidies laten een daling zien van 1.1 mio. Deze daling is onder meer toe te schrijven daling van de stagefonds subsidie doordat deze subsidie (530k) nog niet is toegekend

1.10 GECONSOLICEERDE TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING (alle bedragen * € 1.000)**BATEN****16. Overige bedrijfsopbrengsten***De specificatie is als volgt:*

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Eigen bijdragen cliënten	83	625
Overige zorgprestaties	0	1.356
Overige opbrengsten	6.710	8.358
Detachering	1.378	1.864
Totaal	<u>8.172</u>	<u>12.203</u>

Toelichting:

De verplaatsing van een drietal posten van de bedrijfsopbrengsten overig naar zorg gerelateerde opbrengsten draagt bij aan de toename van de zorg gerelateerde opbrengsten. De drie posten betreffen Opbrengst servicediensten cliënten, behandeldienst en Eigen bijdrage cliënten zorgdienstverlening (totale verschuiving van 1.3 mio). In de overige opbrengsten zijn onder meer opbrengsten uit boekwinst op verkoop van pand verantwoord. Toename overige opbrengsten betreft de verkoopwinst vaste activa (panden) totaal 2017 2.034k ten opzichte van 2016 3.235k een daling van 1.201 mio.

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

LASTEN

17. *Personeelskosten*

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	136.861	134.520
Sociale lasten	20.844	20.589
Pensioenpremies	10.603	10.643
Dotaties en vrijval personele voorzieningen	-3.409	-219
Mutatie reservering vakantiedagen	-503	446
Overige personele kosten	5.743	5.972
Subtotaal	<u>170.139</u>	<u>171.951</u>
Personeel niet in loondienst	12.143	10.672
Totaal personeelskosten	<u><u>182.282</u></u>	<u><u>182.623</u></u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment:		
Verstandelijk gehandicaptenzorg	1.757	1.721
Verpleging en Verzorging	1.630	1.607
Jeugdhulpverlening	47	70
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u><u>3.435</u></u>	<u><u>3.399</u></u>

Toelichting:

De kosten voor lonen en salarissen zijn in 2017 lager dan in 2016. Dit komt doordat in 2016 een reorganisatievoorziening is gevormd. Een deel van de kosten in 2017 zijn ten laste van de voorziening gebracht. De kosten van dotaties aan personele voorzieningen zijn sterk gestegen tov 2016. Dit betreft de voorziening voor langdurig zieken. In verband met de overgang naar eigen risicodragerschap vanaf 01-01-2015 is er een inhaalslag gemaakt in 2017 om deze voorziening op de juiste hoogte te brengen.

De hierboven genoemde aantallen fte's van 2016 kunnen afwijken van de genoemde aantallen in de jaarrekening 2016 ivm een andere systematiek van de bepaling van het aantal fte's (van contract fte's naar werkelijk uitbetaalde fte's)

18. *Afschrijvingen op vaste activa*

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	12.388	12.522
- financiële vaste activa	445	575
Totaal afschrijvingen	<u><u>12.833</u></u>	<u><u>13.097</u></u>

Toelichting:

Voor de toelichting op de afschrijvingskosten wordt verwezen naar de toelichting op de balansposten vaste activa en het bijbehorende mutatieoverzicht.

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

LASTEN

19. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- materiële vaste activa		
Bijzondere waardeverminderingen	1.000	681
Terugname bijzondere waardevermindering'	0	-931
Totaal	<u>1.000</u>	<u>-250</u>

20. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	12.850	13.911
Algemene kosten	14.205	12.582
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	10.928	10.231
Subtotaal	<u>37.982</u>	<u>36.724</u>
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	5.485	5.759
- Energie	3.467	3.859
Subtotaal	<u>8.952</u>	<u>9.618</u>
Huur en leasing	6.130	5.954
Dotaties en vrijval voorzieningen	174	22
Totaal overige bedrijfskosten	<u>53.238</u>	<u>52.319</u>

Toelichting:

Totale overige bedrijfskosten laten een stijging zien van 919k. Algeheel beeld is dat de maaltijden en voedingsgelden zijn gedaald met een daling in schoonmaakkosten door een externe schoonmaakleverancier. De algemene kosten laten een stijging zien door implementatie van een elektronische cliëntendossier en overig ict kosten. Daarnaast is er sprake van een stijging van advieskosten voor diverse projecten. De daling in de pandgerelateerde zijn voornamelijk toe te schrijven aan het in 2017 afstoten van een aantal panden.

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

21. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	2017	2016
	€	€
Rentebaten	0	98
Subtotaal financiële baten	<u>0</u>	<u>98</u>
Rentelasten	-2.220	-2.257
Waardeveranderingen financiële vaste activa	-39	-211
Overige financiële lasten	-384	-545
Subtotaal financiële lasten	<u>-2.643</u>	<u>-3.013</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-2.643</u>	<u>-2.915</u>

Toelichting:

In de rentelasten externe financiers is de vrijval van de reserve Waardering rentederivaten opgenomen ter hoogte van €599 duizend. De daadwerkelijk betaalde rentelasten zijn hoger dan hier weergegeven. De Waardering FVA betreft de kosten derivaten.

22. Bezoldiging topfunctionarissen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting De Opbouw. Het voor Stichting De Opbouw toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000. Het bezoldigingsmaximum voor zorg- en jeugdhulp, klasse 5, totaalscore 14 punten.

Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

	J.J.M. Helgers Bestuurder	R.A.M. Thijs Bestuurder	E. Beaujon Directeur	H. Hoekstra Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris? (Fictieve) dienstbetrekking?	nee nee	nee nee	nee nee	nee nee
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	221	170	130	145
Beloningen betaalbaar op termijn	11	11	11	11
<i>Subtotaal</i>	232	181	141	156
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181	181	181	181
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totale bezoldiging	232	181	141	156
Verplichte motivering indien overschrijding	Overgangsregeling			

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-08-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	1,0	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	222	70	123	145
Beloningen betaalbaar op termijn	11	4	11	11
Totale bezoldiging 2016	233	74	134	156

Functiegegevens	J.G. Meijs Directeur	W.S.A. Huibregtsen Directeur	J. Bleijenberg Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-09-2017/ 31-12-2017
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	nee	nee
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	125	134	57
Beloningen betaalbaar op termijn	11	11	
<i>Subtotaal</i>	136	145	57
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181	181	60
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0
Totale bezoldiging	136	145	57

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1,0	1,0
Beloning	126	131
Belastbare onkostenvergoedingen	0	
Beloningen betaalbaar op termijn	11	11
Totale bezoldiging 2016	137	142

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Functiegegevens	J. Bleijenberg Directeur	
Kalenderjaar	2017	2016
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang - einde)	01/01 - 31/08	26/09 - 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	8	3
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	176	175
Maxima op basis van de normbedragen per maand	160	96
Individueel toepasselijke maximum gehele periode	256	
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	161	61
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	222	
-/- onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	
Totale bezoldiging exclusief BTW	222	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	

Toezichthoudende topfunctionarissen

	W.S. Beernink voorzitter RvT	I. v.d. Zande voorzitter RvT	L.M. v.d. Sluis lid RvT	P. Beltman lid RvT
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017/ 05-07-2017	01-07-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 05-07-2017	01-07-2017/ 31-12-2017
Bezoldiging	10	9	6	6
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum	14	14	9	9
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totale bezoldiging	10	9	6	6

Verplichte motivering indien overschrijding

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016/ 31-12-2016	nvt	01-01-2016/ 31-12-2016	nvt
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	15		10	
Beloningen betaalbaar op termijn	0		0	
Totale bezoldiging 2016	15		10	

	R. Bosveld lid RvT	P. de Vente lid RvT	G.B. Raaphorst lid RvT	A.M. Koster lid RvT
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017	01-01-2017/ 31-12-2017
Bezoldiging	13	13	13	13
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum	18	18	18	18
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0	0
Totale bezoldiging	13	13	13	13

Verplichte motivering indien overschrijding

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016	01-01-2016/ 31-12-2016
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	10	9	9	7
Beloningen betaalbaar op termijn	0	0	0	0
Totale bezoldiging 2016	10	9	9	7

	G. van Heteren lid RvT
Functiegegevens	
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01-01-2017/
Bezoldiging	13
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum	18
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0
Totale bezoldiging	13

Verplichte motivering indien overschrijding

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01-2016/
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	7
Beloningen betaalbaar op termijn	0
Totale bezoldiging 2016	7

Uitkering wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

J. Slabbekoorn

Functiegegevens

Functie(s) gedurende dienstverband	Directeur
Deeltijdfactor in fte	1,0
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2016

Ontslaguitkering

Overeengekomen uitkering wegens beëindiging dienstverband	27
---	----

Individueel toepasselijk maximum	49
---	----

-/- onverschuldigd deel

Totaal uitkering wegens beëindiging dienstverband	27
Waarvan betaald in 2017	27

Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan.

N.v.t

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

23. Honoraria accountant	2017	2016
	€	€
De honoraria van de accountant over 2017 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	735	450
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	201	117
3 Fiscale advisering	47	39
4 Niet-controlediensten	334	0
Totaal honoraria accountant	<u>1.317</u>	<u>606</u>

24. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de stichting en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met de stichting. Dit betreffen onder meer de relaties tussen de stichting en haar deelnemingen, de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichhouders is opgenomen onder punt 22.

25. Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling zoals weergegeven onder het Eigen Vermogen (ref. 8).

1 JAARREKENING

1.9 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017

(na resultaatbestemming, alle bedragen x € 1.000)

	Ref.	31-dec-17	31-dec-16
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	26	4.786	1.914
Financiële vaste activa	27	135	182
Totaal vaste activa		4.921	2.096
Vlottende activa			
Vorraden	28	2.110	0
Vorderingen en overlopende activa	29	83.958	82.602
Liquide middelen	30	0	9.466
Totaal vlottende activa		86.068	92.068
Totaal activa		90.989	94.164
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	31	66	66
Bestemmingsreserves		2.801	1.942
Bestemmingsfondsen		-1.112	2
Algemene en overige reserves		2.776	3.178
Totaal eigen vermogen		4.532	5.187
Vorzieningen	32	39	38
Langlopende schulden	33	55.425	58.900
Kortlopende schulden			
Kortlopende schulden en overlopende passiva	34	30.993	30.039
Totaal passiva		90.989	94.164

1.10 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017
(alle bedragen x € 1.000)

	<u>Ref.</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
		€	€
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Interne doorbelasting Stichting De Opbouw c.a.	35	9.695	9.321
Overige Bedrijfsopbrengsten	36	25	65
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>9.720</u>	<u>9.386</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	37	7.209	6.339
Afschrijvingen op materiële vaste activa	38	924	1.120
Overige bedrijfskosten	39	3.122	3.045
Som der bedrijfslasten		<u>11.255</u>	<u>10.504</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		-1.536	-1.118
Financiële baten en lasten	40	879	1.120
RESULTAAT BOEKJAAR		<u><u>-656</u></u>	<u><u>2</u></u>

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

ACTIVA

26. Materiële vaste activa

	Totaal €	Bedrijfs- gebouwen en terreinen €	Machines en installaties €	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting €	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa €
Stand per 1 januari 2017					
- aanschafwaarde	6.035	37	62	5.747	189
- cumulatieve afschrijvingen	4.120	8	59	4.054	-
Boekwaarde per 1 januari 2017	1.914	29	3	1.693	189
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	3.783	-	-	1.298	2.484
- afschrijvingen	911	4	2	905	-
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	2.872	-4	-2	393	2.484
Stand per 31 december 2017					
- aanschafwaarde	9.818	37	62	7.045	2.674
- cumulatieve afschrijvingen	5.031	11	61	4.959	-
Boekwaarde 31 december 2017	<u>4.786</u>	<u>26</u>	<u>1</u>	<u>2.086</u>	<u>2.674</u>

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

27. Financiële vaste activa

	Overige effecten	
	2017	2016
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	182	379
(Terugname) waardeverminderingen	-34	-164
Amortisatie (dis)agio	-13	-33
Boekwaarde per 31 december	<u>135</u>	<u>182</u>

ACTIVA

28. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Vorraden	2.110	0
Totaal voorraden	<u>2.110</u>	<u>0</u>

Toelichting:

De post voorraad overig betreft de waarde van panden te Soest die zijn verkocht, maar waarvan de levering en betaling nog niet heeft plaatsgevonden.

29. Vorderingen en overlopende activa

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Debiteuren	8	0
Vorderingen op groepsmaatschappijen	82.698	82.235
Vooruitbetaalde bedragen	533	0
Nog te ontvangen bedragen	713	221
Overige vorderingen	6	146
Totaal vorderingen en overlopende activa	<u>83.958</u>	<u>82.602</u>

Toelichting:

In de vorderingen en overlopende activa is begrepen een bedrag van € 76,3 miljoen (2016: € 81,4 miljoen) aan intercompany leningen met een resterende looptijd langer dan 1 jaar.

30. Liquide middelen

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Bank	0	9.466
Totaal liquide middelen	<u>0</u>	<u>9.466</u>

Toelichting:

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van Stichting De Opbouw.

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

PASSIVA

31. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Kapitaal	66	66
Bestemmingsreserves	2.801	1.942
Bestemmingsfondsen	-1.112	2
Algemene en overige reserves	<u>2.776</u>	<u>3.178</u>
Totaal eigen vermogen	<u><u>4.532</u></u>	<u><u>5.187</u></u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	66	0	0	66
Totaal kapitaal	<u>66</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>66</u>

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
- Innovatiefonds	1.942	860	0	2.801
Totaal bestemmingsreserves	<u>1.942</u>	<u>860</u>	<u>0</u>	<u>2.801</u>

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Reserve aanvaardbare kosten	2	-1.113	0	-1.112
Totaal bestemmingsfondsen	<u>2</u>	<u>-1.113</u>	<u>0</u>	<u>-1.112</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves:				
- Bestuursbureau	3.178	-402	0	2.776
Totaal algemene en overige reserves	<u>3.178</u>	<u>-402</u>	<u>0</u>	<u>2.776</u>

Toelichting:

De bestemmingsreserves zijn gevormd ten laste van de reserve aanvaardbare kosten en daarmee feitelijk onderhevig aan dezelfde beperkingen die voor de reserve aanvaardbare kosten gelden. Daarom zijn de bestemmingsreserves gepresenteerd als toelichting bij de bestemmingsfondsen.

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

PASSIVA

32. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	<u>Saldo per 1-jan-2017</u>	<u>Dotatie</u>	<u>Onttrekking</u>	<u>Saldo per 31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Personele voorzieningen:				
- Voorziening jubileumuitkeringen	38	1	0	39
- Voorziening doorbetaling bij ziekte	0	11	11	0
Totaal voorzieningen	<u>40</u>	<u>12</u>	<u>11</u>	<u>39</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>31-dec-2017</u>
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	10
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	29
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	15

Toelichting per categorie voorziening:

De personele voorzieningen worden gevormd om aan de door het personeel opgebouwde rechten uit diverse regelingen te kunnen voldoen op het moment dat het personeel hier een beroep op doet of recht op heeft.

De voorziening doorbetaling bij ziekte is in zijn geheel vrijgefallen aangezien er per 31-12-2017 geen langdurig zieken zijn met het risico om in de WGA te komen.

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

PASSIVA

33. Langlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Obligaties en onderhandse leningen	58.900	62.125
Totaal langlopende schulden	<u>58.900</u>	<u>62.125</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari 2017	62.125	54.600
Bij: nieuwe leningen	0	10.000
Af: aflossingen	3.225	2.475
Stand per 31 december 2017	<u>58.900</u>	<u>62.125</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	3.475	3.225
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>55.425</u>	<u>58.900</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	3.475	3.225
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	55.425	58.900
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	41.525	42.225

Toelichting:

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar het geconsolideerd overzicht langlopende schulden. De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden. De verstrekt zekerheden ten behoeve van de langlopende schulden bestaan uit (hypothecaire) zekerheden op bedrijfsgebouwen- en terreinen.

De leningen staan op naam van Stichting De Opbouw.

34. Kortlopende schulden en overlopende passiva

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Schulden aan kredietinstellingen	108	0
Crediteuren	0	722
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	3.475	3.225
Groepsmaatschappijen	23.606	21.650
Belastingen en sociale premies	277	354
Schulden terzake pensioenen	10	0
Nog te betalen salarissen	0	133
Vakantiegeld	137	158
Vakantiedagen	88	95
Reservering PBL	240	282
Nog te betalen kosten:	0	0
Nog te betalen rentederivaten	2.287	2.887
Overige nog te betalen kosten	765	532
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>30.993</u>	<u>30.039</u>

1.11 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS (alle bedragen * € 1.000)

Overige niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Huurverplichtingen	€	123k	per jaar
Leaseverplichtingen	€	60k	per jaar

Toelichting:

De huurverplichting betreft een contract met een resterende looptijd tot 01-09-2018.

Stichting De Opbouw is hoofdelijk aansprakelijk voor de financieringsfaciliteiten van de ABN AMRO bank, en de BNG.

1.12 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING (alle bedragen * € 1.000)

Baten

35. Interne doorbelasting Stichting De Opbouw c.a.

De specificatie is als volgt :

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Doorbelasting Bestuursbureau/Kenniscentrum	9.569	9.451
Interne Detachering	126	-129
Totaal Doorbelasting	<u>9.695</u>	<u>9.321</u>

36. Overige Bedrijfsopbrengsten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Overige Opbrengsten	25	65
Totaal Overige Bedrijfsopbrengsten	<u>25</u>	<u>65</u>

Lasten

37. Personeelskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	4.116	4.365
Sociale lasten	520	535
Pensioenpremies	364	395
Andere personeelskosten:		
Dotaties en vrijval personele voorzieningen	-11	-205
Mutatie reservering vakantiedagen	-49	-18
Overige personele kosten	992	543
Subtotaal	<u>5.932</u>	<u>5.615</u>
Personeel niet in loondienst	1.277	724
Totaal personeelskosten	<u>7.209</u>	<u>6.339</u>
Specificatie gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's)		
CBO	<u>65</u>	<u>64</u>
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u>65</u>	<u>64</u>

Toelichting:

De personeelskosten laten in 2017 een stijging zien ten opzichte van 2016. Dit heeft te maken met een verschil in classificatie van de kosten. Een aantal kostenposten worden dit jaar onder de personeelskosten gepresenteerd en vorig jaar onder de algemene kosten. Daarnaast is er een stijging van de kosten voor personeel niet in loondienst. Dit heeft te maken met veel inhuur bij onder andere de afdelingen ICT, Control en Directie Werkmaatschappij.

1.12 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING (alle bedragen * € 1.000)

Lasten

38. Afschrijvingen op materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
- financiële vaste activa	13	33
- materiële vaste activa	911	1.086
Totaal afschrijvingen	<u>924</u>	<u>1.120</u>

39. Overige bedrijfskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	34	29
Patiënt en bewonersgebonden kosten	15	0
Algemene kosten	2.848	2.792
Energiekosten	4	7
Huisvestingskosten	6	0
Huur en leasing	216	217
Dotaties en vrijval overige voorzieningen	0	0
Totaal	<u>3.122</u>	<u>3.045</u>

Toelichting:

Voor de toelichting op de afschrijvingskosten wordt verwezen naar de toelichting op de balanspost materiële vaste activa en het bijbehorende mutatieoverzicht.

40. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rentebaten externe financiers	0	54
Rentebaten intern Stichting De Opbouw c.a.	2.402	2.621
Subtotaal financiële baten	2.402	2.675
Rentelasten externe financiers	-1.488	-1.555
Waardevermindering rentederivaten	-34	0
Subtotaal financiële lasten	-1.523	-1.555
Totaal financiële baten en lasten	<u>879</u>	<u>1.120</u>

Toelichting:

De rentebaten worden ontvangen vanuit vordering op groepsmaatschappijen waarbij een rentepercentage wordt gerekend op de 'vordering op groepsmaatschappijen' van 1% bovenop de Euribor rente.

40. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar groepsmaatschappijen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet zakelijke grondslag.

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De Raad van Bestuur van Stichting De Opbouw c.a. heeft de jaarrekening 2017 vastgesteld in de vergadering van 22 mei 2018.

De Raad van Toezicht van Stichting De Opbouw c.a. heeft de jaarrekening 2017 goedgekeurd in de vergadering van 23 mei 2018.

1.12 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING (alle bedragen * € 1.000)
Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

J.J.M. Helgers
Raad van Bestuur

Drs. R.A.M. Thijs EMFC RC
Raad van Bestuur

I. van de Zande
Voorzitter Raad van Toezicht

P. Beltman
Lid Raad van Toezicht

Drs. R. Bosveld
Lid Raad van Toezicht

Drs. A.M. Koster MA RC
Lid Raad van Toezicht

G.M. van Heteren MD
Lid Raad van Toezicht

MR. G.B. Raaphorst
Lid Raad van Toezicht

Drs. P. de Vente MMO
Lid Raad van Toezicht

2 OVERIGE GEGEVENS

2 OVERIGE GEGEVENS

2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten is bepaald, conform artikel 16 lid 5, dat de Raad van Bestuur de jaarrekening vaststelt en daarmee de bestemming van het resultaat bepaalt.

2.2 Controleverklaring

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht en de raad van bestuur van Stichting De Opbouw c.a.

Verklaring over de in het jaardocument opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting De Opbouw c.a. (hierna 'de stichting') te Utrecht (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de betreffende jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting De Opbouw c.a. per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi (RvW).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017;
- 2 de geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening over 2017; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting De Opbouw c.a. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2015/2014

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2017 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2015/2014 zoals bepaald en verantwoord door Stichting De Opbouw c.a. als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2015/2014.

Verklaring over de in het jaardocument opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaardocument andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag en het maatschappelijk jaarverslag (verder bestuursverslag);
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de RvW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi. In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amstelveen, 23 mei 2018

KPMG Accountants N.V.

M.W.J. van de Luur RA

De Opbouw

Stichting De Opbouw

Herculesplein 267, 3584 AA Utrecht

Postbus 14070, 3508 SC Utrecht

T: 030 – 254 9600

E: info@opbouw.nl

W: www.opbouw.nl